



FATTIGDOM i København



Den, der lever fattigt, lever ofte skjult



Da jeg blev socialborgmester i København, fik jeg også ansvaret for en række små legater for københavnere i økonomisk nød. Og jeg skal ærligt indrømme, at jeg blev overrasket over, hvor mange familier og enlige forsørgere, der søgte om hjælp til en confirmation, en tur til Jylland eller en ny barneseng. Jeg besluttede derfor, at vi i København skulle have et billede af, hvad disse ansøgninger dækker over. Et billede af, hvor mange københavnere, der lever i fattigdom, og hvordan et liv i fattigdommens skygge egentlig ser ud.

Socialudvalget i København vedtog i 2006 at lave en undersøgelse, som belyser konsekvenserne af fattigdom, og som også kommer med et bud på, hvornår man er fattig - en fattigdomsgrænse. Et andet mål med fattigdomsundersøgelsen er at identificere, om der er kommet nye skel og dermed nye grupper af fattige i København. Undersøgelsen er den første af slagsen i København, og hovedkonklusionerne vil du kunne læse om på de følgende sider. For først når vi har fået problemet ud af mørket, kan vi bekæmpe fattigdommen.

A handwritten signature in black ink that reads "Mikkel Warming". The signature is written in a cursive, flowing style.

Mikkel Warming, Socialborgmester i København

Hver sjette københavnner rammes af fattigdom

København har fået en grænse for, hvornår man kan betegnes som fattig. Den ligger ved en disponibel indkomst under 103.649 kr. om året (2005-tal) for en enlig uden børn. Fattigdomsgrænsen er vedtaget af Socialudvalget på baggrund af, hvor mange penge, man mindst skal have for at kunne leve et acceptabelt liv. I København falder hver sjette indbygger under fattigdomsgrænsen. I starten af en periode med dårlig økonomi har de fleste reserver at trække på, så levestandarden kan opretholdes. Når disse reserver er brugt, begynder fattigdommens konsekvenser at slå hårdere igennem. Derfor skelner man mellem tre kategorier:

Korttidsfattige: 8,1 pct. (31.670 personer) af københavnnerne er korttidsfattige og har levet under fattigdomsgrænsen i 1 år. De korttidsfattige er ofte midlertidigt fattige og består hovedsageligt af unge i arbejde. Mange af dem vil arbejde eller uddanne sig ud af fattigdommen.

Mellemlangtidsfattige: 4,8 pct. (18.910 personer) af københavnnerne har levet under fattigdomsgrænsen i 2 til 3 år. Det er hovedsageligt kontanthjælpsmodtagere og unge, som er i risiko for at havne i permanent fattigdom, hvis de ikke begynder at uddanne sig eller får et ordentligt lønnet arbejde.

Langtidsfattige og permanent fattige: 3,9 pct. (15.478 personer) af københavnnerne har levet under fattigdomsgrænsen i 4 år eller mere. Det er ofte kontanthjælpsmodtagere og folkepensionister, hvis indkomst primært afhænger af offentlige ydelser. De kommer sjældent ud af fattigdommen.





Børnefamilier, kontanthjælpsmodtagere og indvandrere mest udsat

Fattigdommen skaber nye skel i København. Særligt tre grupper skiller sig ud:

Børnefamilier

6000 københavnske børn vokser op i fattigdom. Den enlige mor står for mange som arketypen på en fattig, og hende finder vi stadig. Særligt enlige med ét barn rammes af fattigdom, hvilket kan skyldes, at de ofte er unge og derfor endnu ikke har en solid indkomst. Den enlige får også selskab af par med tre eller flere børn, som oplever, at deres indkomst ikke kan følge med de store udgifter, der følger af at have mange børn.

Kontanthjælpsmodtagere

Hver anden på kontanthjælp eller starthjælp lever i fattigdom, hver femte i permanent fattigdom. Kommer man ikke i arbejde, eller på førtidspension, betyder kontanthjælpssystemet, at man økonomisk set er i en relativ fastlåst situation, som kan vare mange år.

Indvandrere og efterkommere

Knap 30 pct. af indvandrere og efterkommere lever under fattigdomsgrænsen, hvilket er næsten det dobbelte af gennemsnittet af alle københavnere.

GEOGRAFI

På Østerbro skal man kigge langt efter fattige, som til gengæld bor i områder som Vesterbro, Nørrebro, Nordvest-kvarteret og dele af Amager.



Afsavn fylder meget

En uventet regning kan betyde en uge uden kød, hvis man har en dårlig økonomi. Afsavnene fylder meget, eksempelvis nedprioriteres pleje af sig selv, sundhed, bolig, sociale aktiviteter, ferie og fritidsinteresser på grund af penge. ►

”

Vi spiser lidt ensformigt indimellem. Ikke så meget min søn, for jeg går meget op i, at han spiser varieret og sundt. Jeg kan godt have nogle sultedage ind imellem eller bare spise en klapsammen. (Enlig mor, 35 år)



Ringe sundhed

Fattige har en højere dødelighed end gennemsnittet af københavnere. Når de bliver syge, må de ofte sande, at medicin er dyrt, og det samme gælder tandlægebesøg. Derfor bliver der ofte sparet på de poster.

Har inden for det sidste år undværet følgende pga. penge:	Fattige	Alle københavnere
Købe lægeordineret medicin	25,7 %	13,8 %
Gå til tandlæge	42,9 %	23,9 %

Helt basale ting som frisk frugt og grønt og tre måltider om dagen bliver fravalgt pga. økonomien. Ofte spares der på maden, da det er en variabel omkostning i modsætning til fx husleje.

Har inden for det sidste år undværet følgende pga. penge:	Fattige	Alle københavnere
Spise tre måltider mad om dagen	32,2 %	15,5 %
Købe frisk frugt og grøntsager	42,2 %	21,6 %

Få oplevelser

Man finder ikke mange fattige københavnere i Zoologisk have eller på strandene i Thailand. Over halvdelen må nøjes med at drømme om en ferie udenfor hjemmet, og i København bliver det sociale liv ofte belastet, da man er flov over at invitere gæster indenfor.

Har inden for det sidste år undværet følgende pga. penge:	Fattige	Alle københavnere
Invitere gæster hjem	33,1 %	16,7 %
Dyrke en fritidsinteresse	43,4 %	22,6 %
Holde ferie udenfor hjemmet	50,7 %	30,1 %



”
Vi får de samme allergipiller mig og min datter. Hun får mine, hvis jeg ikke lige har pengene. Så må jeg bare leve med, at snotten render, og øjnene løber. (Enlig mor, 45 år)

Nedslidte hjem

Et fællestræk for fattige er deres ringe boligforhold. Ofte bor de i små lejligheder, og de har sjældent råd til at udskifte gamle og slidte møbler. Det oplever socialforvaltningens ansatte, når de kommer på besøg.

Ensomhed

Mange langtidsfattige og permanent fattige lever næsten helt isoleret. Det skyldes tit et dårligt helbred, både fysisk og psykisk. Men selv de fattige, der ser deres venner lige så meget som andre københavnere, føler sig mere ensomme. Det kan skyldes, at de generelt har mere tid, da de i mindre grad er på arbejdsmarkedet.

Har været alene, selvom man egentlig havde mest lyst til at være sammen med andre.	Ofte	En gang imellem	Sjældent	Nej
Kort- og mellemlangtidsfattige	17,0 %	27,3 %	36,0 %	19,7 %
Langtidsfattige og permanent fattige	16,6 %	26,0 %	41,1 %	16,5 %
Alle Københavnerne	9,9 %	25,8 %	29,7 %	34,6 %



”

*Jeg er ekspert i tilbud. Og så er det på cykel, ikke noget med bus. Jeg kører gerne for at spare en 2-3 kr. Der var også Grøn Koncert sidste weekend, hvor jeg gik over og samlede flasker. Jeg er da ligeglad. Jeg tjente 270 kr. Det er mange penge.
(Kvinde, 45 år)*

At leve med fattigdom

Kreativiteten er stor, når det kommer til at spare penge eller endnu bedre - at tjene ekstra. De fleste har klare strategier for, hvordan de kan få deres økonomi til at hænge sammen, fx cykler man gerne mange kilometer efter et godt tilbud.

Har inden for det sidste år taget ekstra arbejde for at supplere økonomien

Fattige	47,7 %
Alle københavnere	29,2 %

Hjælp fra andre

Fattige er ofte afhængige af andres hjælp. Nogle har venner og familie, som kan træde til med store julegaver og aflagt tøj. Andre vender sig mod velgørende organisationer. Eller man kan, som en af deltagerne i undersøgelsen fortæller, begrave sin stolthed og stjæle toiletpapir og sukker rundt om i byen.

Har inden for det sidste år fået hjælp fra venner eller familie (fx i form af en fast ydelse, lån eller ekstraordinære gaver).

Fattige	58,1 %
Alle københavnere	28,9 %

Har inden for det sidste år fået hjælp fra humanitære organisationer (fx julepakker).

Fattige	9,0 %
Alle københavnere	4,3 %



”

*Børnene kan ikke gå ud med deres venner,
for det er der ikke råd til. Og det gør jo,
at man bliver ensom, fordi der så ikke bliver
særlig meget samvær med dem i klassen.
(Enlig mor, 46 år)*

Børnene

Børn i fattige familier har, som i andre familier, høj prioritet. Når pengene er få, må forældre tilsidesætte egne behov, for at børnene kan få oplevelser, sund mad og andre materielle goder. Forældre frygter, at børnene bliver mobbet i skolen, hvis de fx ikke har pænt tøj på. Alligevel opstår der ofte konflikter, når forældrenes økonomi ikke kan leve op til børnenes krav og forventninger.

Prioriterer at bruge penge på deres børn frem for dem selv.	I høj grad	I nogen grad	Nej
Fattige	61,2 %	29,4 %	9,4 %
Alle københavnere	48,0 %	43,3 %	8,7 %

Skammen

Fattige skammer sig, da en dominerende værdi i samfundet er at være på arbejdsmarkedet og kunne klare sig selv. Derfor fortæller de helst ikke andre, hvis de lever af offentlig forsørgelse eller får anden hjælp. De fleste vil gerne leve op til det "normale" liv og se pæne og ordentlige ud. At have en facade udadtil er således en strategi til at håndtere skammen.

Giver op

Des længere tid man er fattig, des mere opgiver man at komme ud af sin situation. Det gælder, hvis man fx er kronisk syg, eller hvis man flere gange har fået afslag på hjælp fra kommunen, på legater eller jobansøgninger. Men der findes heldigvis også eksempler på, at folk får arbejde eller uddanner sig efter mange år i fattigdom.

VPRIS VA

”

Jeg kan ikke rigtig komme ud og opleve noget sammen med min søn, fx en tur i Zoo, Tivoli, legeland for babyer, svømmehallen eller sådan nogle ting. Det bliver mest til gåture. (Enlig mor, 35 år)



Om fattigdomsundersøgelsen

For at forstå den moderne fattigdom bedre, besluttede Socialudvalget i Københavns Kommune i juli 2006, at vi i Socialforvaltningen skulle lave en fattigdomsundersøgelse. Alle resultater i denne folder stammer fra undersøgelsen, der afdækker følgende:

- En fattigdomsgrænse, så man kan måle antallet af fattige i Københavns Kommune.
- Fattigdommens karakter, altså hvilke vilkår fattige lever under.
- Ansatte i Københavns Kommunes viden om fattigdom
- Mulige årsager til fattigdom

Der findes mange måder at definere fattigdom på. De kan groft deles ind i tre tilgange.

1. Økonomiske størrelser. Oftest anvendes medianmetoden, som tager udgangspunkt i en andel af medianindkomsten.
2. Budgetmetoden, som tager udgangspunkt i et budget for en almindelig eller minimal livsførelse.
3. Afsavnsmetoden, som tager udgangspunkt i de afsavn, som en voksen eller familie har haft af økonomiske grunde.

Fattigdomsundersøgelsen benytter sig af budgetmetoden og afsavnsmetoden samt kvalitative interviews. Budgetmetoden har vi brugt til at finde antallet af fattige, ved at lave et budget for en minimal livsførelse og holde det op mod københavnernes disponible indkomster. Fordelen ved budgetmetoden er, at man tager stilling til, hvor grænsen for fattigdom skal gå.

”

Der skal ingenting til for at slå mig af pinden. Hvad nu hvis køleskabet går i stykker lige pludselig, hvad så? Jeg grubler og grubler og tænker på, hvad jeg skal gøre. (Enlig mand, 56 år)



For at forstå fattigdommens konsekvenser, har vi suppleret med afsavnsmetoden ved at analysere svar fra spørgeskemaer fra 1512 repræsentativt udvalgte københavnere. De har svaret på spørgsmål om fritidsaktiviteter, deltagelse i samfundet, sociale relationer, helbred og privatøkonomi. Derudover har vi lavet kvalitative interviews med ansatte i Københavns Kommune og fattige. Socialforvaltningens projektkontor har lavet undersøgelsen, der har haft en følgegruppe bestående af eksperter fra Sociologisk Institut, Københavns Universitet, Socialforskningsinstituttet og Center for Alternativ Samfundsanalyse, CASA, som har givet feedback og kommentarer.

Undersøgelsen omfatter københavnere over 18 år, undtaget studerende, da de har stor sandsynlighed for senere få et arbejde. Tallene i undersøgelsen gælder typisk for 2005, som er det sidste år, vi kunne få fuldstændige oplysninger fra Danmarks Statistik. Betegnelsen "fattige" i dette hæfte gælder samlet for de tre kategorier, og betegnelsen "alle københavnere" gælder for det repræsentative udsnit, der har deltaget i vores spørgeskemaundersøgelse.





Keld's historie

Keld er 56 år og har ikke været i job siden 1985, hvor hans arbejdsplads rykkede til Jylland. Keld vil gerne i arbejde, men har dårlig ryg.

Keld får dagene til at gå i sit lille hobbyværksted. Han tager ofte på biblioteket for at låne bøger og går hver dag ture rundt omkring i byen. Keld siger selv, at han mangler inspiration og noget at stå op til. Keld vil gerne have en fast kontaktperson, der kan hjælpe ham med at komme ind på arbejdsmarkedet. De sidste tre år har han fået antidepressiver, og han er selv overbevist om, at det hænger nøje sammen med hans økonomi, som han gør sig mange bekymringer om.

Kelds budget

Kelds budget ser ifølge ham selv således ud:

INDTÆGTER PR. MÅNED:

KONTANTHJÆLP + BOLIGSIKRING 8.582 KR.

UDGIFTER PR. MÅNED:

HUSLEJE, EL, VARME, TELEFON, BUSKORT 6.000 KR.

RÅDIGHEDSBELØB 2.582 KR.

Rådighedsbeløbet dækker kost og tobak samt regninger, der er større end beregnet. For at få budgettet til at løbe rundt, har Keld undladt at have forsikring og at købe tøj og at gå i teater og til koncert, som han ellers gerne ville.

Lises historie

Lise er 31 år og bor med sine to børn på 4 og 13 år. Lise har afsluttet folkeskolen, men måtte gå ud af gymnasiet på grund af en depression. Lise har været hjemmegående på kontanthjælp i 13 år og har på grund af sygdom ikke været i aktivering. For et halvt års tid siden kom hun på et arbejdskursus og har nu været i virksomhedspraktik som sekretær i 5 uger. Hun har søgt om fleksjob samme sted.

Lises budget

Lises budget ser ifølge hende selv således ud:

Indtægter pr. måned: 15.060 kr.

Kontanthjælp, Boligsikring, Børnebidrag,
Børnepenget

Udgifter pr. måned:

Husleje, el og varme 6.700 kr.

Bilforsikring 500 kr.

Telefon, internet og kabel-tv 2.000 kr.

Leje af køleskab 200 kr.

Afbetaling på gæld 1.000 kr.

Andre udgifter 1.000 kr.

I alt udgifter 11.400 kr.

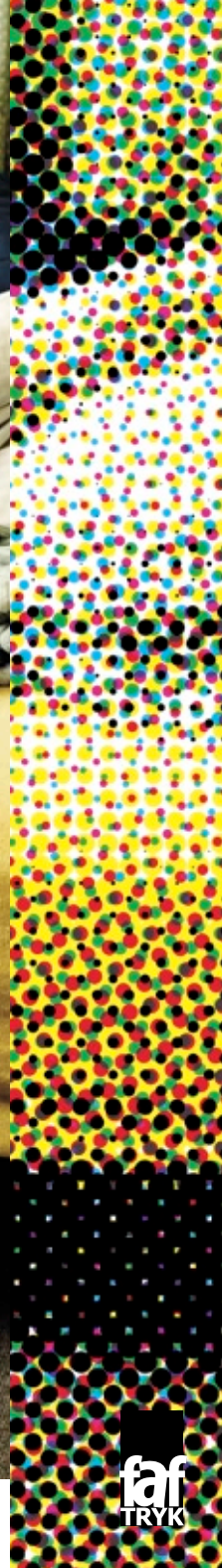
Rådighedsbeløb 3.660 kr.

Lise går faktisk ikke under Københavns Kommunes fattigdomsgrænse. Hun har en årlig indtægt på 180.720 kr., og fattigdomsgrænsen for en enlig mor med to børn er på 136.217 kr. Man kan diskutere, hvorvidt alle Lises udgifter er nødvendige. Til gengæld undværer hun at have fjernsyn, ulykkes- og ansvarsforsikring og at være medlem af en fagforening og A-kasse. Herudover har Lise svært ved at få råd til at købe tøj og til fornøjelser.



David &
Mabel's Home





KØBENHAVNS KOMMUNE
Socialforvaltningen
2008

faf
TRYK